مزایا و معایب منابع الکترونیکی برای کتابداران و کاربران کتابخانه‌ها

مزایای منابع الکترونیکی برای کتابداران و کاربران کتابخانه‌ها

منابع الکترونیکی مزایای فراوانی نسبت به منابع چاپی و سایر منابع فیزیکی دارند. یکی از مزیت‌های بسیار مشهود این است که کاربران کتابخانه می‌توانند ۲۴ ساعت شبانه‌روز، ۷ روز در هفته از طریق صفحهٔ وب کتابخانه به منابع الکترونیکی کتابخانه دسترسی داشته باشند. کاربران بدون نیاز به مراجعهٔ فیزیکی به کتابخانه، به منابع کتابخانه دسترسی سریع و لحظه‌ای دارند. همانند کتاب و سایر مواد فیزیکی کتابخانه، استفاده از منابع الکترونیکی کتابخانه برای کاربران کتابخانه رایگان است؛ اما فراتر از این، مزیتی برای کاربران کتابخانه‌های دارای منابع الکترونیکی وجود دارد که اخیراً توسعه‌یافته و تا اندازه‌ای نیز ناملموس است که از آن تحت عنوان «ارتباط بین پیوندی»[۱] نام برده میشود و به منظور ارتقای فرآیند جست‌وجو به کار میرود. ارتباط بین پیوندی یکی دیگر از انواع قابلیت‌های منبع الکترونیکی است، برای مثال، در یک پایگاه اطلاعاتی که حاوی نمایه و چکیده[۲] است؛ با استفاده از این قابلیت امکان پیوند مستقیم از پیشینهٔ کتابشناختی بازیابی‌شده به متن کامل آن منبع فراهم میشود[۳]، بدین معنا که نتیجه جست‌وجو کاربر را به پایگاهی هدایت میکند که کتابخانه مجوز استفاده از آن منبع را دارد. امروزه ظهور سیستم‌های اکتشاف در مقیاس وب، مزیت دیگری را با عنوان ضرورت مدیریت واحد دانش پایه[۴] برای کتابداران در بر داشته است.

معایب منابع الکترونیکی برای کتابداران و کاربران کتابخانه‌ها

منابع الکترونیکی معایبی را برای کتابداران و کاربران کتابخانه به همراه دارند که بسیاری از آن‌ها مربوط به پیچیدگی‌های اشتراک است. به عنوان مثال، منابع الکترونیکی به‌جای اینکه خریداری شوند معمولاً توسط یک کتابخانه به اشتراک گرفته می‌شوند، به‌طوری‌که تعهدات مالی مداوم و روبه رشدی را ایجاب میکنند که باید توسط سازمان پیگیری و ارزیابی و برای تأمین بودجهٔ آن برنامه‌ریزی شود، انجام این فعالیت‌ها برای کارکنان زمان‌بر است.

منابع الکترونیکی معمولاً به اشتراک گذاشته می‌شوند؛ به‌طوری‌که به عنوان منابع دارای مجوز از آن‌ها یاد می‌شود، البته در اینجا حقوق متعلق به ناشران و یا تولیدکنندگان منابع الکترونیکی محفوظ است. زمانی که کتابخانه مجوز خود را برای استفاده از یک منبع الکترونیکی لغو می‌کند، کاربران دیگر دسترسی به آن منبع نخواهند داشت. البته این امر با امانت دادن کتاب یا دی. وی. دی.[۵] که کتابخانه بر آن مالکیت دارد و می‌تواند هرگونه که صلاح می‌داند با آن رفتار کند، در تضاد نیست و رویکردی مشابه دارد .

در واقع، مجوز حقوق مربوط به تکثیر و توزیع منابع و محتوا توسط ارائه‌دهندهٔ محتوا به کتابخانه داده می‌شود اما کتابداران اغلب با محدودیت‌هایی در استفادهٔ کاربران منابع الکترونیکی خود روبرو هستند، محدودیت‌هایی که ممکن است فراتر از محدودیت‌های بیان‌شده توسط قانون مالکیت معنوی آثار باشد. معمولاً توافقی در مورد این محدودیتها توسط هر دو طرف قرارداد، مجوز دهندهٔ منابع الکترونیکی و کتابخانه پذیرندهٔ اشتراک صورت می‌گیرد، این محدودیت‌ها در زمان آغاز تعهد

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

(به اشتراک‌گذاری منابع) مورد مذاکره قرار گرفته و امکان تجدید و تمدید اشتراک یا مذاکرهٔ مجدد وجود دارد. این فرآیند،"مذاکرهٔ مجوز" و یا به زبان ساده‌تر "فرآیند صدور مجوز" نامیده می‌شود.

صدور مجوز، واگذاری حقوق مالکیت منابع و تعهدات مالی، به‌طور مداوم مشکلاتی را برای کتابخانه‌ها به وجود میآورد، در این میان کتابداران باید برای استفاده از منابع الکترونیکی پیشگام باشند و منابع مالی محدود را برای تهیهٔ منابع مناسب صرف نمایند. حتی با وجود این مسائل، کتابخانه‌ها به ارائه اطلاعات در قالب منابع الکترونیکی به کاربران خود ادامه خواهند داد چرا که تقاضا برای دسترسی به این منابع بسیار زیاد است.

منبع[کتاب راهنمای مدیریت منابع الکترونیکی در کتابخانه‌ها]

. Interlinking[۱]

. Abstract and Index (A&I) Database [۲]

.[۳] برای نمونه در پایگاه چکیده نامه‌ای اسکوپوس گزینه‌ی دانلود مقالات را شاهد هستیم که بر اساس مجوزهای دسترسی کتابخانه (مثلاً مقاله از ساینس دایرکت باشد و آنگاه کتابخانه آن منبع را مشترک باشد) از منبع اصلی به‌صورت مستقیم دریافت شده و به کاربر تحویل میگردد.

. Single Knowledge-base[۴]

. DVD[۵]

. Copyright[۶]

مشخصات استناددهی به این مقاله

نویسنده(ها):	مریم سپیانی
عنوان مقاله:	مزایا و معایب منابع الکترونیکی برای کتابداران و کاربران کتابخانه‌ها
عنوان مجله:	کتابدار ۲.۰ –(عنوان لاتین: i-Kitابdr 2.0)
دوره مجله(Vol):	۵
شماره مجله(Issue):	۵
سال(Year):	۱۳۹۸
شناسه دیجیتال(DOI):	

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.

مشخصات استناددهی به این مقاله

لینک کوتاه: http://lib2mag.ir/10542

lib2mag.ir

تمامی حقوق برای مجله کتابدار 2.0 محفوظ است. نقل مطالب مجله تنها با ذکر منبع و نام نویسنده مجاز است.